"Βλάστηση από λάμψεις": Ταξιδεύοντας μέσα στην πόλη. Η Φιλαδέλφεια του Christopher Morley ως δοκίμιο οδοιπορίας.

1

Μπορεί η διαδρομή μου ή η δικιά σου, από την Φιλελλήνων στην Πλατεία Αιμιλιανού ή από την Χαρισίου Μούκα στην Πλατεία Λασσάνη να αποτελέσει οδοιπορικό, ταξίδι, προσκύνημα, αντικείμενο -ακόμη- ποθητό της λογοτεχνίας; Η μικρογραφία, το εντελώς τοπικό, μπορεί να λάβει διάσταση διαφορετική, να ενδυθεί με άλλα λόγια την λεπτή εκείνη δόξα του ανθρώπινου, να αποτελέσει εκείνο που ο ποιητής (Τάσος Λειβαδίτης) αποκαλεί "βλάστηση από λάμψεις"; Η απάντηση μου είναι θετική: μια γειτονιά, ένας δρόμος, όταν μπορείς να βλέπεις και να ακούς, μεταμορφώνεται κάλλιστα σε δοκίμια οδοιπορίας, ταξιδιωτικά πειράματα, τόλμες.

Μια τέτοια περίπτωση, case study κατά το νεοελληνικόν, είναι η Φιλαδέλφεια του Χριστόφορου Μόρλεη, στο βιβλίο του "Ταξίδια στην Φιλαδέλφεια," ένα ψηφιδωτό έρευνας των ανθρωπίνων.

***

Καταφεύγω στις εγκυκλοπαίδειες, ως αμετανόητος λάτρης του πολιτισμού του χαρτιού. Μεταφράζω και αντιγράφω από την *Μπριτάνικα*:

"Κρίστοφερ Μόρλεϊ, εν όλω Κρίστοφερ Ντάρλινγκτον Μόρλεϊ, (γενν. 5 Μαΐου 1890, Χάβερφορντ, Πεν., Η.Π.Α.—πέθανε στις 28 Μαρτίου 1957, Ρόσλιν Χάιτς, Λονγκ Άιλαντ, Νέα Υόρκη), Αμερικανός συγγραφέας του οποίου το

πολύπλευρο έργο είναι μια ανοικτόκαρδη και δυναμική απεικόνιση της Αγγλικής γλώσσας.

Ο πατέρας του Morley ήταν μαθηματικός και η μητέρα του μουσικός και ποιήτρια. Ήταν και οι δύο μετανάστες από την Αγγλία. Ο νεαρός Morley σπούδασε στο Haverford College (B.A., 1910) και ήταν υπότροφος στο New College της Οξφόρδης (1910–13). Με το πέρασμα του χρόνου διακρίθηκε σε πολλούς τομείς. Κέρδισε δημοτικότητα με τις λογοτεχνικές του στήλες στη New York Evening Post (1920–24) και στο Saturday Review of Literature (1924–41) και από συλλογές δοκιμίων και χρονογραφημάτων όπως το Shandygaff (1918). Το πρώτο του μυθιστόρημα ήταν το δημοφιλές «Παρνασσός σε τροχούς» (1917), για τις περιπέτειες και την αισθηματική ζωή ενός πλανόδιου βιβλιοπώλη. Άλλα μυθιστορήματά του περιλαμβάνουν το καινοτόμο "Ο Δούρειος Ίππος" (1937), ένας συνδυασμός πεζογραφίας, στίχου και δραματικού διαλόγου που σατίριζε την ανθρώπινη αφοσίωση στην πολυτέλεια και το συναισθηματικό μπεστ σέλερ Kitty Foyle (1939), για μια εργαζόμενη κοπέλα και έναν νεαρό της υψηλής κοινωνίας. Το Old Mandarin (1947) είναι μια συλλογή από πνευματώδεις ελεύθερους στίχους. Ο Morley επιμελήθηκε επίσης το Bartlett's Familiar Quotations (1937, 1948)".

Θα ήθελα, σίγουρα, να προσθέσω άλλα τόσα. Αλλά δεν πρέπει κανείς να αγριεύει το κοινό του με εξαίσιες εμμονές.

Ήταν αυτό που οι παλαιοί έλεγαν *a man of letters*, ένας άνθρωπος των γραμμάτων. Λάτρης δε, του τυπωμένου λόγου, βιβλιοθήρας ήγουν. Πάνω απ' όλα ήθελε να ήταν *ποιητής*, έτσι να έμενε στην παιγνιώδη ιστορία του πνεύματος.

Το 1920, λοιπόν, τυπώνει συλλογή άρθρων του, από την εφημερίδα Philadelphia Evening Public Ledger: τα "Ταξίδια στην Φιλαδέλφεια" (Travels in Philadelphia), στις εκδόσεις David McKay Company· είναι 30 χρονών, δηλαδή ημινεανίας.

***

3

Από αυτό τον τόμο ας ταξιδέψουμε στην πυκνή, τροπική σχεδόν, βλάστηση στιγμιοτύπων.

Η Φιλαδέλφεια, γράφει ο Morley, *είναι μια μεγάλη (πράγμα εκπληκτικό) πόλη στην διασταύρωση των οικογενειών Μπιντλ και Ντρέξελ, περικυκλωμένη από ομάδες κρίκετ, κυνηγούς αλεπούδων, αγέλες Beagle και τον Σιδηρόδρομο της Πενσυλβάνια.*
Η θητεία του στον Χάζλιτ, τον Δρ. Τζόνσον και ακόμη τους τρομερούς Ελισαβετιανούς, γίνεται σχεδόν απτή.

Βρίσκει την αποστολή και το νόημα της ζωής στην οδό Ludlow, μια πραγματική πύλη του Παραδείσου: εκεί το αρχαίο βιβλιοπωλείο του **Leary**. Κάθε ψίθυρος ή ηχώ των γραμμάτων βρίσκει το δρομάκι αυτό, μας λέει, ειδικά στα ράφια των δέκα σεντ. Εκεί παλεύει με τα μεγάλα, αλλά και τα μικρά ονόματα, τους minores. Θα βρει ένα πλήρες σετ των έργων του Wilkie Collins. Τους αγοράζει σιγά σιγά. (Κι όμως κάποιος πλουτοκράτης θα του τα στερήσει όλα -όταν θα τρέξει να πάρει τον δεύτερο τόμο της "Γυναίκας με τα λευκά", δεν θα βρει τίποτα). Τα βιβλιοπωλεία είναι σταθερά οδόσημα στα δρομάκια, *ανά τας ρύμας* και *τας αγυιάς*, της πόλης του.

Θα μας περιγράψει την **Market Street**, υιοθετώντας (άψογα) το λογοτεχνικό ύφος του Πόε, του Ουίτμαν, αλλά και του Χένρυ Τζέημς. Σκοτεινές σειρές, στίχοι, ιδιότυπη

πρόζα, προσφέρουν αναγνωστική απόλαυση και χαμόγελο.

Στο "**Απόγευμα Σεπτεμβρίου**" παρατηρεί επιγραφές σε καταστήματα, τον θόλο του Ταχυδρομείου, δυο μουλάρια κοντά στο ποτάμι (ακούς την γραφομηχανή του να πληκτρολογεί ενθουσιασμούς), τον ήλιο να πέφτει πλάγια σε ένα ποτήρι ζύθου.

Αναζητεί στο "**Μικρή Ιταλία**" τα γέλια και τις φωνές των παιδιών σε διάλειμμα του σχολείου, ένα αφειδώλευτο σκόρπισμα χαράς. Αντικρίζει τα πορτραίτα του Προέδρου Γουίλσον και του Βασιλιά Βίκτωρος στην βιτρίνα βιβλιοπωλείου, μαζί με μια θαυμάσια έκδοση της "Θείας Κωμωδίας", σε τσουχτερή τιμή.

Αφιερώνει πολλές σελίδες στην οδό Mickle, οι αγάπες του ολοφάνερες - δηλαδή η εξής μια: **ο Ουώλτ Ουίτμαν**. Το φέριμποτ, το δωμάτιο (λείπει πια το ράφι με το μελανοδοχείο και τις πένες), προτομές και φήμες. Ακούει όμως παντού, εισπράττει κυριολεκτικά τον απόηχο του ποιητή, την φωνή του στην ιδιαίτερη γεωγραφία.

Και κάποια στιγμή (θα ήθελα να σας διαβάσω ολόκληρα κεφάλαια, αλλά...) βάζει την πόλη για ύπνο, καταγράφοντας εικόνες και ήχους γύρω από το Δημαρχείο, μεσάνυχτα, **η ζωή στο ημίφως**, τα λίγα φωνήεντα από καταστήματα που διανυκτερεύουν, οι άνθρωποι της στιγμής και τα μικροέργα τους.

***

Η εντός της πόλης οδοιπορία, ένα ταξίδι στα σωθικά της, σου δωρίζει. Αποκαλύπτει κομμάτια του εαυτού σου και όχι μόνο γωνιές - λάμψεις.

"*Ο Morley μας αποκαλύπτει,* γράφει ο συγγραφέας Ken Kalfus, *μια πόλη την οποία τόσο απρόσεχτα κατοικούμε, αποδεικνύοντας ότι αυτοί οι "βρώμικοι και καταθλιπτικοί" δρόμοι αποτελούν το τοπίο της ανθρώπινης προσπάθειας - μια πόλη για την οποία αξίζει να διαβάσεις, μια πόλη στην οποία οφείλεις να είσαι τρυφερός."*

5

Κρατάω, επιλογικώς, δυο στίχους από την "Ελεγεία για ένα Σιδηροδρομικό Σταθμό", την γράφει ο Morley το 1952, πιάνεται από τα αγαπημένα τραίνα, στην πόλη της νιότης, στον σταθμό Broad Street:

Εκεί, κάτω από ψηλούς τροχούς, άγριους πίδακες ατμών
Μαντέψαμε τον όγκο και τη δύναμη ενός ονείρου.

Έτσι και η οδοιπορία μας στα εσώτερα της πόλης: μαντεύουμε όνειρα, κυνηγάμε λάμψεις.

Αντώνης Ν. Παπαβασιλείου